

ערעור אזרחי מס' 226/61
(המרצה מס' 224/61)

מאיר דורון ריצחק גרינצויג נגד אילנה רשרה צחובל
וערעור נגדי
אילנה רשרה צחובל נגד מאיר דורון ריצחק גרינצויג

בבית־המשפט העליון בשבתו כבית־משפט לערעורים אזרחיים
[24.11.61 (החלטה על סיכום טענות בכתב), 21.9.62]

לפני השופטים זילברג, זוסמן, כהן

חוק בתי־המשפט, תשי"ז-1957 [סה"ח 233, ע' 148], סעיפים
19, 19(ב) — תקנות הפרוצידורה האזרחית, 1938 [קה"ת 755,
ע' 95], תקנות 317 [כפי שהותלפה ב"תשי"ח-1958 [קה"ת 761,
ע' 55]], 2, 339, 2 (כ"ז) שתוקנה ב"השי"ס-1959 [קה"ת 925, ע'
1834]], 21, 221, 197(2) — פקודת השותפויות [ח"א"י, כרך ב, פרק
קג, ע' 1020], סעיף 50

בעלה המנוח של המשיבה מס' 2 (שהוא אביה של המשיבה מס' 1) היה שותף, יחד עם
המערערים ועוד שני אנשים, בשותפות לעסקי קניה ושיחוק של חלקי חילוף למכוניות, שהתנהלה
כמגזש מסויים בח'לאביב. הוא היה גם שותף עם המערער מס' 1 בשותפות אחרת שחלק מעסקיה
התנהל באותו מגזש. אחרי מותו יסרו המערערים, יחד עם אחד השותפים בשותפות הראשונה,
שותפות חדשה. בתביעה שהגישו יורשי המנוח נגד המערערים, נקודת המחלוקת הייתה: אם יש
לראות בשותפות החדשה המשך לשותפות הראשונה או לשותפות השנייה או פרי עיסקה חדשה
שאין לה כל קשר עם השותפויות הקודמות. בית־המשפט המהווי, תל־אביב־יפו, נתן שני מסקרידון
בענין דגא: כראשון — הורה על מתן חשבונות, ובשני — קבע עליפי החשבון שנערך, מה סכום
מגיע לכל שותף ושותף. בערעור על מסקרידון השני הושמעו טענות גם כלפי הקביעות במסקי
הדין הראשון שעליו לא הוגש בזמנו ערעור. התעוררה השאלה אם היה מסקרידון הראשון
בבחינת "מסקרידון" כמשמעותו בסעיף 19 לחוק בתי־משפט, תשי"ז-1957, או שמא היה "החלטה
אחרת". המשיבים הגישו ערעור נגדי.

בית־המשפט העליון, כדותרו את הערעור ואת הערעור הנגדי, פסק —

א. (1) לפי סעיף 50 לפקודת השותפויות, אין רצימות והמשכיות בשותפות, אלא
אדין מתנהלה השותפות החדשה, לאחר מות אחד השותפים, בהוגה או בנכסיה של
השותפות שהיתה קיימת בחיי המנוח.

(2) הן או נכסים של שותפות, כמשמעותם בסעיף 50 הנ"ל, אינם כל התן
וכל הנכסים של השותפות, אלא די, לענין סעיף זה, במקצת ההון או הנכסים; והן
זה או נכסים אלה — אף מוגיטין במשמע, ואף החצרים במשמע, אשר בהם התנהלו
עסקי השותפות הקודמת.

(3) כדי לעשות צדק לפי הנסיבות המיוחדות של כל ענין וענין, ניתן בסעיף 50 האמור שיקול-דעה לביתי-המשפט לקבוע חלקו של העובד ברחחי השותפות. (4) בענין שלפנינו אין חולקים שהשותפות החדשה ניהלה עסקיה באותם התצרים בהם התנהלו עסקי השותפות שהמנות היה שותף בה בחייו; ודבר זה כשלעצמו דינו להכניס את השותפות החדשה למסגרת סעיף 50 האמור.

א ב. (1) על-פי המבחן שנקבע בתקנה 2 להקנות הפרוצדורה האורחית, 1938, היתה החלטה שיצאה מכתי-משפט "פסק" הניתן לערעור, אם נקבעו בו "לחלוטין".... זכר יותיהם של הצדדים ביחס לעניינים השונים במחלוקת במשפט.

ב (2) החלטה בה נסתים הדיון, בלא אשר יחתוך בה כיתי-המשפט את זכויות הצדדים, כגון שמחק כתבי-ביעה מתוסר עילה על-פי תקנה 21, לא היתה "פסק" ולא היתה ניתנת לערעור אלא על-פי רשות.

ג (1) ביטודו של סעיף 19 לחוק בתי-המשפט, השיידי-1957, מונח רעיון אחר, לפיו השאלה היא: "האם נסתים הדיון בענין התלוי ועומד לפני בתי-המשפט?"

ד (2) החלטה המסיימת את הדיון, וסוגרת את תיק המשפט" הוא פסק-דין שעליו יכול בעל-דין שקופח לערער, וכל החלטה שאינה מסיימת את הדיון, מבחינת פורמליות, היא החלטה אחרת שעליה אין מערערים אלא ברשות שניתנה על-פי סעיף 19 (ב) לחוק הני"ל, או בלא רשות, ביחד עם פסק-הדין שניתן במשפט, על-פי תקנה 317 להקנות הני"ל. (3) החלטה המחייבת בעל-דין במתן חשבונות, על-מנת שאחר בירור החשבונות יחייב בתשלום הסכום המגיע ממנו, אינה מביאה ל"סגירת התיק" ואין היא אלא צעד בנינים לכראת המסרה של סיום הדיון.

ה (4) החלטה כניל אינה אלא "החלטה אחרת" עליה יכול בעל-דין לערער בערעור ופרה, אם קיבל רשות לכך, ואם לא קיבל — יוכל להשיג עליה בערעורו על פסק-הדין בוס, על יסוד תקנה 317 הני"ל.

פסקי-דין ישראליים שאזכרו:

- ה [1] ע"א 205/47 — הנומט בע"מ נגד משה דנקנר: פד"י, כרך ד, תשי"ח/תשי"א-1950, ע' 673, 675; פ"מ, כרך ד, תשי"א-1951, ע' 216.
- [2] ע"א 286/56 — משה מיכאלי נגד שלמה קלמנוביץ ו"המשקה": פד"י, כרך יב, תשי"ח/תשי"ט-1958, ע' 367, 370; פ"מ, כרך לב, תשי"ח-1958, ע' 410.
- [3] ע"א 252/61 — מנהלי עזבון המנוח מנס בזל (שרה בזל, ואח') נגד רבקה בזל: פד"י, כרך טו, תשכ"א/תשכ"ב-1961, ע' 2037, 2040.
- [4] ע"א 39/60 — דב אבשלום, ו-10 אח' נגד קופת הפנסיה למורי מערכת החינוך בישראל בע"מ (בפירוק מדצון), ו-2 אח': פד"י, כרך יד, תשי"ז/תשכ"א-1960, ע' 795, 797, 799; פ"מ, כרך מו, תשי"ז-1960, ע' 105, 107, 108, 109.
- [5] המד 163/54 — ז"ר א. סלומון נגד חיה סלומון, ואח': פ"מ, כרך יח, תשט"ז-1955, ע' 167.
- [6] ע"א 400/59 — יעקב רפסל פלסטר נגד שמואל פרידמן: פד"י, כרך יג, תשי"ט/תשי"ז-1959, ע' 2183, 2185; פ"מ, כרך מג, תשי"ז-1960, ע' 82.

השאפט זילברג

- [7] ע"א 486/61 — נעמי אלדורי, כמייצגת עובדו המנוח אליהו אלדורי, ר"ז אוד נגד מרדכי עבודי, ר"ז אח"י; פד"י, כרך סז, תשכ"ב/תשכ"ג-1962, ע' 1149.
- [8] ע"א 6/62 — מפעלי השיש הארץ-ישראלי סרץ, שותפות רשומה, אח"י נגד י. יואל-סון, טו"ד; פד"י, כרך סז, תשכ"ב/תשכ"ג-1962, ע' 1487.
- [9] ב"ש 10/60 — הנאמן של נכסי מאיר וילדנברג, פושט-רגל נגד אליעזר וידוד סוקטלי; פד"י, כרך יד, תש"ן/תשכ"א-1960, ע' 642; פ"מ, כרך סז, תש"ן-1960, ע' 178.

פסקידין איי שאוכרו:

- [10] C.A. 174/43 — *Maroun Khalil Joum'a v. Nahleh Mettanes Bouban*: (1943), P.L.R. Vol. 10, p. 402; (1943), A.L.R. Vol. 2, p. 531.
- [11] C.A. 132/46 — *Nerco Near East Road Construction Co., Ltd. v. Ben-Zion Lejvand and an.*: (1946), P.L.R. Vol. 13, p. 483; (1946), A.L.R. Vol. 2, p. 606.

הערות:

1. על "פסקידין" והחלטה אחרת" ציין גם ההערות ל"ע"א 252/61, (3).
2. על שלבי הדין בהביעה למתן חשבונות ציין גם: ע"א 351/61 — משה זורוביץ נגד חרות-מושב עובדים להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ; פד"י, כרך סז, ע' 481.
3. על סעיף 50 למקדת השותפויות ציין גם: ע"א 33/62 — יחיאל זהבי, אח"י נגד דב גולד; פד"י, כרך סז, ע' 1442.

ערעור על פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי, תל-אביב-יפו (ח. צלטנר, נשיא-חורן), מיום 13.2.61, ב"ת"א 2456/58; המ' 5441/60, לפיו תוקן חשבון המערערים שהוגש ב"ת"א 2456/58 הנ"ל בזה שהוספו לחשבון ההכנסה של המערערים סך של 10,990.55 ל"י, וערעור נגדי על אותו חלק מפסק-הדין הנ"ל הקובע כי יש לקבל את החשבונות כפי שהם מופיעים בלוטות לתצהירו של המערער מס' 1 (המשיב מס' 1 בערעור הנגדי), כשי"גיים מסוימים. הערעורים נדחו.

- א. רפואה — בשם המערערים (המשיבים בערעור הנגדי);
 מ. טורבוביץ — בשם המשיבות (המערערות בערעור הנגדי)

פסק-דין

השופט זילברג: נשוא הערעור שלפנינו הוא: חשבונות של שותפים. שני פסקי-דין — במרכאות או שלא במרכאות — ניתנו על-ידי השופט המלומד; בראשון, מיום 21.1.60, הוא ציווה על מתן חשבונות, ובשני, מיום 13.2.61, הוא תיקן את החשבונות שהוגשו, בהוסיפו עליהם שני סכומים מסוימים.

השופט זילברג

הערעור מוגשה במישרין כלפי פסק־הדין השני, אך מבחינת הכנו הוא „פוזל“ לעבר פסק־הדין הראשון, ותוקף את העובדות שנקבעו בו לרעת המערערים.

2. מתוך הסבך המסובך של טענות, טענות שכנגד וטענות חוזרות שהוגשו עליידי בעלי־הדין, מתגבשות ועולות ארבע שאלות אלו:

א

(א) הקבע פסק־הדין הראשון, כי „השותפות החדשה“ מהווה המשך של השותפויות הקודמות אשר בין הצדדים;

ב

(ב) ואם תמצי לומר: כן, המותר לתקוף קביעה זו במסגרת הערעור המוגש על פסק־הדין השני;

(ג) ואם תמצי לומר: כן, מותר! — היש יסוד לתקיפה זו;

ג

(ד) ההיה יסוד להוספת שני הסכומים הנ"ל.

3. אשר לשאלה הראשונה דעתנו היא, כי אמנם קבע פסק־הדין הראשון את צמידותה של השותפות החדשה לאחת השותפויות הקודמות, והדבר עולה בוודאות מתוך הקשר הדברים האמורים בסעיף 3 של פסק־הדין. ברור כי השופט המלומד תלה את הכרעת שאלת הצמידות (או ההמשך) בשאלה עובדתית מסוימת שהכריע בה על־פי עדי התובעים שטענו לצמידות זו. גם המלים הפותחות את הקטע החמישי של סעיף 3, מצביעות בכיוון זה, ע"ש ודוק.

ד

4. ואשר לשאלה השנייה: תחילה סברתי כי התשובה לכך היא שלילית. ביקשתי להס־תמך על שני פסקי־דין שניתנו עליידי בית־משפט זה, האחד מפני השופט דונקלבלום, ב־ע"א 205/47, פד"י, כרך ד, ע' 673, (1), ב־ע' 675, השני מפני השופט לנדוי, ב־ע"א 286/56, כרך יב, ע' 367, (2), ב־ע' 370.

ה

אך לאחר העיון הוזלתי לפקפק בדבר. הסיבה להיסוסי היא בלשון האחר שנקט המחוקק הישראלי בסעיף 19 של חוק בתי־המשפט, תשי"ז-1957. הוא אינו מבחין עוד — בדרך עמיתו מתקין התקנות המנדטורי — בין „פקודה“ (decree) ו„צו“ (order), אלא בין „פסק־דין“ ו„החלטה אחרת“, כך שהתקדימים הנזכרים לעיל, אין כוחם אתם עוד לגבי המקרה שלפנינו. כי מאין הגדרה ברורה ומדויקת מה בין „פסק־דין“ ו„החלטה אחרת“ — השווה ע"א 252/61, פד"י, כרך טו, ע' 2037, (3), שהניח את השאלה בצריך עיון — הרי ייתכן שתחול כאן הוראת תקנה 317 (נוסח חדש) של תקנות הפרוצידורה האורחית, עיין שם. אמנע איפוא גם כאן מלקבוע מסמרות בדבר, ואניח לצורך השאלה השלישית הנ"ל, כי אמנם רשאי היה המערער לערער (ברשות) על פסק־הדין (שאינו „פסק־דין“) שניתן עליידי השופט ביום 21.1.60 כנ"ל.

ו

השופט זילברג

5. לשאלה השלישית. איני רואה כיצד אפשר לנו לסתור את המסקנה שהגיע אליה השופט המלומד. באמצע סעיף 3 של פסק-הדין השני, מגלה השופט המלומד כי — לגבי השאלה אם "השותפות החדשה" מהווה הרכב של אחת השותפויות הקודמות — הוא אימץ לעצמו אותו קריטריון כמש שביקשו ללכת על-פיו בעלי-הדין גופם. אך דא עקא, מנקודת ראותם של הבערערים. כי בנוגע לטובדות האוצלות על הכרעת השאלה לפי קריטריון זה, לא היה אחידות דעים בין הצדדים, והשופט המלומד קיבל כנכונה את גירסת התובעים-המשיבים.

א

6. ומכאן לשאלה הרביעית והאחרונה. בכתב-הערעור תקף בא-כוח המערערים גם את הסכום הראשון (9.300 ל"י) שהוסף על-ידי השופט המלומד, אך בסיכומיו שבכתב הוא מצמצם בנקודה זו את ערעורו לסכום השני, והוא: סך 1.690.55 ל"י.

ב

העובדות הצריכות לבירור נקודה זו, הן בתכלית הקיצור כך:

א) המשיבה השניה היא אלמנתו של המנוח אריה צחובל, שהיה שותפם של שני המערערים.

ג

ב) לעיריית תל-אביב הגיעו מסים בעד המגרש שעליו התנהלו עסקי השותפות, והיא עיקלה אצל עורך-הדין רפואה סכום של 2.222.22 ל"י שהיו בידו מכספי האלמנה הנ"ל.

ד) בדין-החשבון שהוגש, לפי צו בית-המשפט, על-ידי המערער הראשון, מופיע הסכום הנ"ל, ונכתב בצדו: "נתקבל על-ידי עיקול שרה צחובל" (המשיבה השניה).

ד

ה) בפני בית-המשפט טען בא-כוח המשיבות (התובעות), כי היות ושתי השותפויות הראשונות באו לידי גמר עם מותו של צחובל בשנת 1957, הרי את הסכום שעוקל בשנת 1959 יש לזקוף, על חשבון השותפות היחידה שהיתה קיימת אז, היא השותפות החדשה, על כך עונה השופט המלומד:

ה

"טענה זו נכונה בחלקה בלבד. ללא התנגדות מטעם בא-כוח התובעות הוגש לי על-ידי הנתבע דורון בהמרצה 2687/60 המסמך ת/א פוטוטטאט של חשבון העירייה. עדותו של עד זה מראה כי חשבון מסים אלה מתייחס למגרש שעל חלק ממנו התנהלה השותפות מס' 2 ועל חלק אחר ממנה, לאחר מכן השותפות החדשה. אך העירייה כנראה לא הבחינה בין שתי השותפויות האלו, והיות השותפות החדשה לא היתה במצא עד למותו של צחובל, הרי ברור כי החשבון מתייחס עד לתאריך מותו לשותפות מס' 2 בלבד. חשבון זה דביטורי הוא ביום 31.3.57 בסך 531.45 ל"י ואני מניח כי זה היה גם המצב כשבוע ימים לפני כן. ביום 24.2.57 — יום פטירתו של המנוח, את זאת מסיק אני מכך שהחשובים במסים לשנת 57/58 באו רק לאחר מכן (ראה את ת/א).

ו

ז

השופט כהן

יוצא מזה שרק סך 531.45 ל"י היו הנתבעים רשאים לזקוף על השבון השותפות מס' 2 בו בזמן שהיתרה בסך 1690.55 צריך לזקפה ע"ח השותפות החדשה.

ד) וכאן באה "ההתקפה" של באיכות המערערים (הנתבעים). בסיכומיו לבכתב, ע' 4 למטה, הוא כותב:

"בענין זה טעה השופט המלומד עם כל הכבוד בטעות הנראית על פני הפסק מבלי צורך ללכת הלאה. הכופט המלומד הילק את הסך של 2,222 ל"י לשתי הקופות, האחת המתיוחסת לשותפויות שבפירוק שבהן היה ניהוף המנוח צחובל והשנייה מתיוחסת לחוב השותפות החדשה ועליכן הייב את השבון השותפויות בסך של 531.45 ל"י בלבד מתוך סכום זה וספק כי את היתרה בסך של 1,690.55 ל"י יש להוסיף להשבון היתרה בזכות הקיימת של השותפות החדשה.

טעותו של השופט המלומד היא בואת שאם מצד אחד הוא קובע כי השותפות החדשה היא המשך השותפויות בפירוק וכי עליכן המשיבות זכאיות לרווחים בהן, הרי מן הצדק לכלול סך זה אשר שולם בדיעבד עלידי השותפות החדשה, כך גורס השופט המלומד, בתוך סכום החובות של היות-פות החדשה, ולא בתוך סכום הזכויות."

טענתו הנ"ל של באיכות המערערים הינה, היא גופה, חסרת הגיון ושחרי אדרבה, היפוכו של דבר! מאחר שהסכום של 2,222 ל"י — כפי שנקבע עלידי השופט, וכפי שהודה המערער הוראכון גופו בעדותו (פרוטוקול, ע' 2) — שולם עלידי האלמנה מכספה היא, הרי טעותו של השופט המלומד מתבטאת לא בזה שציווה "להחזיר לקופה" כלומר: להעמיד לזלוקה בין השותפים, את הסכום של 1,690 ל"י, אלא דווקא בזה שלא ציווה להחזיר לקופה את כל הסכום של 2,222 ל"י הנ"ל (לשם חלוקה, על-פי מכסת השותפות הקודמת, של 531 ל"י). לכך מתכוון, אולי, באיכות המשיבות בסעיף 3 של ערעורו הנגדי, אך דא עקא: ערעור נגדי זה הוגש לאחר הזמן הקבוע לכך בתקנה 339 של תקנות הדיון האזרחי, ולכן אין לו לדון בו עוד. עליכליפנים לא המערערים הם שקופחו עלידי הוספת הסכום של 1,690.55 ל"י הנ"ל.

סיכומו של דבר: הערעור הערעור הנגדי נדחים. ההמרצה מס' 224/61 (שהיא בקשה למתן רשות לערער שהוגשה מן הספק) מתבטלת.

השופט כהן: אין אני רואה צורך לחוות דעתי בשאלה אם רשאים המערערים לעודר בערעור הנוכחי שאלות הנוגעות לפסק-דינו הראשון של הנשיא-התורן המלומד מיום 21.1.60, אשר בשעתו לא ראו לערער עליו; וכשלעצמי, מצטרף אני בענין זה לדעתו של חברי הנכבד, השופט זוסמן, אם אניה, עליכן, לטובת המערערים, שהפתח עודנו פתוח לפניכם לתקוף את פסק-הדין ההוא בשלב זה, אין לי ספק שהיו לפני הנשיא-התורן המלומד ראיות אשר, משהיו מהימנות עליו, דיין להוכיח רציפותן והמשכיותן של השותפות שבין המנוח ובין המערערים מכאן ושל השותפות שנוסדה לאחר מות המנוח מכאן.

השופט זוסמן

עיקר טענתו של באיכות המערערים לפנינו לענין זה היא טענה משפטית: לפי סעיף 50 לפקודת השותפויות, אין רציפות המשכיות כאמור אלא אם כן מתגלגלת השותפות החדשה, לאחר מות אחד השותפים, בהוגה או בנכסיה של השותפות שהיתה קיימת בחייו. אמת נכון הדבר, טוענים המערערים, שגם השותפות בחיי המנוח וגם השותפות החדשה לאחר מותו עסקו בעסקי מסחר בחלקי חילוף למכונות; אבל חלקי חילוף אלה חולפים ומתחלפים, וכי לדינו יתקע שנשארו עוד לאחר מות המנוח חלקים מנכסי אותה השותפות שהיתה קיימת בחייו?

א

הן או נכסים של שותפות, כמשמעותם בסעיף 50 האמור, אינם כל ההון וכל הנכסים של השותפות, אלא די, לענין סעיף זה, במקצת ההון או הנכסים; והן זה או נכסים אלה — אף מוגיטין במשמע, ואף החצרים במשמע אחר בהם התגלגלו עסקי השותפות הקודמת. מה ומה היא חלקו של עובדן השותף הנפטר ברווחי השותפות שנוסדה לאחר מותו, תלוי בכל נסיבות הענין, ובפרט בהיקפו ובטיבו של אותו הון, אשר השותפות החדשה, ירשה מן השותפות שהמנוח היה שותף בה בחייו; וכדי לעשות צדק לפי הנסיבות המיוחדות של כל ענין וענין, ניתן בסעיף 50 האמור שיקול־דעת לבית־המשפט לקבוע חלקו של העובדן ברווחי השותפות.

ב

ג

בענין שלפנינו אין חולקין שהשותפות החדשה ניהלה עסקיה באותם החצרים בהם התגלגלו עסקי השותפות שהמנוח היה שותף בה בחייו; ודבר זה כשלעצמו דינו להכניס את השותפות החדשה במסגרת סעיף 50 דאמור.

ד

אשר לערעור ולערעור הנגדי על פסק־הדין השני של הנשיא־התורן המלומד, מסכים אני למה שנאמר על־ידי חברי הנכבד, השופט זילברג, ואין לי מה להוסיף.

השופט זוסמן: שתי החלטות ניתנו בענין זה על־ידי בית־המשפט המחוזי, בראש שונה הורה על מתן חשבונות ובשניה קבע על־פי החשבון שנערך מה סכום מגיע לכל שותף ושותף. על ההחלטה הראשונה לא הוגש ערעור, האם רשאי המערער, בערעורו על ההחלטה השנייה, להשמיע גם טענותיו כלפי ההחלטה הראשונה, ולטעון לפנינו שלא בדין הורה בית־המשפט כי יש מקום לערוך את החשבון? השתמשתי בנונה במונח "החלטות", ולא קראתי להן לא "פסק־דין", או פסק ("פקודה"), ולא "החלטה אחרת" או צו, כי השאלה, לצורך ענינו היא, אם היתה ההחלטה הראשונה בבחינת "פסק־דין" כמשמעותה בסעיף 19 לחוק בתי־המשפט, השי"ז 1957, או שמא היתה "החלטה אחרת".

ה

ו

סעיף 19 הנ"ל קובע לאמור:

ז

- (א) פסק־דין של בית־משפט מחוזי בערכאה ראשונה ניתן לערעור לפני בית־המשפט העליון.
- (ב) החלטה אחרת של בית־משפט מחוזי בענין אזרחי (ניתנת) לערעור לפני בית־המשפט העליון, אם נתקבלה רשות לכך.....

השופט זוסמן

2. לא הייתי מאריך את הדיבור על השאלה האמורה, הגם שנכבדה היא, אלמלא הספק שהביע לגביה חברי הנכבד השופט זילברג בסעיף 4 של פסק-דינו. בהסתמכו על הדברים שנאמרו ב"ע"א 252/61, פד"י, כרך טו, ע' 2037, (3). שם נאמר ב"ע' 2040:

א „נוטה אני לחשוב, כי מכיון שלשון החוק במדינת ישראל היא עברית, ותחת השם הלועזי decree שהוגדר בתקנה 2 של תקנות הפרוצידורה האזרחית, בא עתה — בקשר לערעור על-פי דין — השם העברי המסורתי „פסק-דין“, שוב לא היה צורך להגדיר תכנו של זה, כי הוא מוכח מתוכו ושוכן בקרב הכורש „פסק“, לפסוק את הדין, פירושו, לכרות בין, בעל-הדין, והספק היחיד העלול להתעורר כאן הוא: אם הכוונה היא לבחינה המטריאלית של הסכסוך, או לבחינה הפורמלית של הדין.“

3. לי נראה, כי לא היה מקום לספק עליו נרמו ב"ע"א 252/61, (3). הנ"ל, כי השאלה כבר עמדה לדיון בבית-משפט זה והוכרעה בכמה ענינים.

ג לראשונה עלתה השאלה האמורה ב"ע"א 39/60, פד"י, כרך יד, ע' 795; פ"י"ם, כרך חו, ע' 105, (4). לבית-המשפט המחוזי הוגשה בקשה להפוך פירוק חברה שנתפרקה מרצון לפירוק על-ידי בית-המשפט. עוד הבקשה תלויה וצומדת, והמערערים הגישו לבית-המשפט בקשה שניה, להורות למפרק החברה לשלם להם סכום פלוני. בקשה זו נדחתה, והשאלה היתה אם ניתן לערער על דחיית הבקשה בתורת „פסק-דין“, או האם היתה זאת „החלטה אחרת“. בדונגו בשאלה זו אמרנו (ב"ע"יף 5, ש"ס, (4)):

„בא סעיף 19 לחוק הנ"ל וביטל, לצורך זכות הערעור, את האבתנה בין פסק מזה ובין צו מזה.“

ד ולמטה מן הענין (ב"ע"יף 10, ש"ס, (4)):

א „כאשר סיים בית-המשפט את הדין הרי לפניך, בדרך כלל, פסק-דין הניתן לערעור ללא נטילת רשות. כאמור, אין זה חשוב עוד, אם קבע בית-המשפט בפסק-הדין, לחלוטין את זכויותיהם של הצדדים ביחס לענינים השניים במחלוקת, כאמור בתקנה 2 הנ"ל (הכוונה להגדרת המונח „פסק“ decree בתקנה 2 לתקנות הפרוצידורה האזרחית, 1938). שאלה זו היתה תלויה בכך, שהחלטה תהא בבחינת „פסק“, ואילו היום, החלטה שלא היתה, כמשמעותו בתקנה 2, יכול שתהא „פסק-דין“ כמשמעותו בסעיף 19 הנ"ל. דרך משל: פסק-דין בו נמחק כתב-תביעה מתוסר עילה, לא היה פסק, הואיל ולא נקבעו בו, לחלוטין זכויותיהם של הצדדים ביחס לענינים השניים במחלוקת במשפט, ופסק-דין כזה לא היה ניתן לערעור אלא לאחר נטילת רשות: המרצה 163/54, פ"י"ם, כרך יח, ע' 167, (5). בעקבות פסקי דין מנדטוריים רבים. אולם עם מתן פסק-דין כזה תם ונשלם הדין בתביעה

השופט זוסמן

שהוגשה, ובית-המשפט גבר את כלאכתו, לכן אין זאת, החלטה אחרת. אלא פסקי-דין הניתן עכשיו לערעור ללא נטילת רשות.

וראה גם את הדברים האמורים בסעיף 11 לפסקי-הדין הנ"ל.

4. אחר המבחן העולה מ"ע"א 39/60, (4), הנ"ל, הלכנו בכמה וכמה מקרים אחרים. ב"ע"א 400/59, פד"י, כרך יג, ע' 2183, (6), היתה הביעתו של פלוני נגד אלמוני תלויה ועומדת בבית-המשפט המחוזי ולהבטחתה הוטל עיקול זמני. באו המערערים וביקשו, בדרך המרצה, להסיר את העיקול ובקשתם נדחתה על-ידי בית-המשפט המחוזי שסבר כי השאלה העולה כבקשתם אינה ראויה להתברר בדרך זו. המערערים ערערו לבית-משפט זה, ובית-המשפט פסק (ב"ע"א 2185, עלייד האוח ו, (5)): "הנני סבור שגבי המערערים אין לראות את ההחלטה כהחלטת-ביניים, כל עוד אינם צד בתביעה.....".

לגבי המערערים הם הדיון וגם כלם כאשר נדחתה בקשתם להסרת העיקול, הגם שמשערים שבסדרי הדין נדחתה, ולפיכך נפתחו לפניהם שערי בית-המשפט זה כדי שיוכלו לערער בלא צורך בנטילת רשות לכך. וראה לאהרונה ט"א 486/61, פד"י, כרך טו, (7), ו"ע"א 6/62, (8).

5. היוצא מכאן, שלא מונחים הידש המחוקק הישראלי בחקקו את חוק בתי-המשפט, תשי"ז-1957, אלא סדרי בראשית שינה.

על-פי המבחן שנקבע בתקנה 2 הנ"ל, היתה החלטה שיצאה מבית-משפט, פסק" הניתן לערעור, אם נקבעו בו "לחלוטין..... זכויותיהם של הצדדים ביחס לענינים השנויים במחלוקת במשפט". החלטה בה נסתים הדיון, בלא אשר יחתוך בה בית-המשפט את זכויות הצדדים, כגון שמהק כתב-תביעה מחוסר עילה על-פי תקנה 21, לא היתה, פסק" ולא היתה ניתנת לערעור אלא על-פי רשות.

ואולם ביסודו של סעיף 19 לחוק בתי-המשפט, תשי"ז-1957, מונח רציון אחר. היום איננו כואלים עוד מה נקבע בגוף ההחלטה, אלא השאלה תהא: "האם נסתים הדיון בענין תלוי ועומד לפני בית-המשפט?" החלטה המסיימת את הדיון "וסוגרת את חיק המשפט" היא פסק-דין שעליו יכול בעל-דין שקופח לערער, וכל החלטה שאינה מסיימת את הדיון "מבחינה פורמלית", כלשונו של בית-משפט זה ב"ע"א 252/61, (3), היא החלטה אחרת שעליה אין מערערים אלא ברשות שניתנה על-פי סעיף 19 (ב) לחוק הנ"ל, או בלא רשות, ביהד עם פסקי-הדין שניתן במשפט, על-פי תקנה 317.

אין זאת אומרת, כי אחרי סיום הדיון ומתן פסקי-הדין לא יתן בית-המשפט עוד, במקרים מסוימים, טפלים לנושא המשפט, "החלטה אחרת", ראה ב"ש 10/60, (9), אך אין צורך להתעכב על פרשה זו.

השופט זוסמן

6. לענין החלטה המחייבת בעל-דין במתן חשבונות. עלימנת שאחר בירור החשבונות יחוייב בתשלום הסכום המגיע ממנו, הורה בית-המשפט זה ב"ע"א 205/47, (1), וב"ע"א 286/56, (2), כי יש לראותה כ"פסק" כמשמעותו בתקנה 2. אמנם לא בא עם מתן ההחלטה הדיון לקצו אלא בית-המשפט ניגש עכשיו לבירור החשבונות, אך, כאמור, לא זה היה המבחן אשר עלינו נקבעה זכות הערעור לפני 1957. ההחלטה קבעה "לחלוטין" את זכותו של בעל-דין אחר לקבל חשבונות האת-חבותו של בעל-דין אחר לחיתום, ודי היה בכך כדי שתהא "פסק", כי עלינו ההגדרה שבתקנה 2 גם "פסק מוקדם" (preliminary) פסק הוא. וראה מקרה דומה: ע"א 174/43, (10), וכן ע"א 132/46, (11). בהיותו "פסק מוקדם" או חלקי שלא צירערו עליו, לא יכלה ההחלטה להוות עוד נושא לדיון בערעור על פסק אחר שניתן באותו משפט.
- א
- ב
- אילו עכשיו, כשאנו חייבים לשאול את עצמנו אם אותה החלטה מביאה "לסגירת התיק" או אם בית-המשפט דיון עוד בענין, על כרחך אתה משיב, כי אין זה אלא צעד-ביניים לקראת המטרה של סיום הדיון. ההחלטה רק מכשירה את הדרך למתן הסעד הסופי המבוקש בתביעה שבלעדי קביעת חבותו של בעל-דין להמציא את החשבונות, לא יוכל בית-המשפט לברר את החשבונות ולפסוק מה סכום זכאי התובע לקבל, ממש כמו צו הניתן על יסוד תקנה 221, אין זו אלא "החלטה אחרת" עליה יכול בעל-דין לערער בערעור נפרד, אם קיבל רשות לכך, ואם לא קיבל יכול להשיג עליה בערעורו על פסקי-הדין גופו, על יסוד תקנה 317.
- ג
7. על נקלה נוכל לכתון את הדברים האמורים אם נניח כי לאחר מתן ההחלטה המזכה אותו בקבלת החשבונות, לא התייצב התובע במועד שנקבע להמשך הבירור. עלינו תקנה 187 (ג), יוכל בית-המשפט, עקב מחדל התובע, לדחות את תביעתו, אם עשה כן, מה יהא על ההחלטה למתן החשבונות? האם תהא החלטה זו שרירה וקיימת והתובע יוכל עליה להגיש תובענה חדשה, או האם תבטל ההחלטה בהתאם לכלל ידוע, כי דחיית התביעה מפיקעה כל החלטת-ביניים שניתנה לטובת התובע במהלך המשפט? תשובתי תהא, כי חקפה של ההחלטה יפקע, שכן ההחלטה לא ניתנה אלא כדי לאפשר לתובע לקבל פסקי-דין על סכום פלוני, ומשנדחתה תביעתו לקבלת פסקי-הדין האמור עקב חוסר התייצבותו, אבר עליה כלה, אין זה פסקי-דין חלקי העומד בפני עצמו יהא דין שאר התביעה אשר יהא.
- ד
- ה
- ו
- מכאן שהמערערים היו רשאים להשיג לפנינו על "ההחלטה" הראשונה כעל "החלטה אחרת", כאשר צירערו על "ההחלטה" השניה, פסקי-הדין במשפט, כאמור בתקנה 317.
- ז
- לגוף הענין מסכים אני לדברי חברי הנכבדים שיש לדחות את הערעור וכן את הערעור שכתנוד.
- ח
- לפיכך החלט לדחות את הערעור והערעור הנגדי, המ' 224/61 מתבטלת. המערערים ישלמו למשיבות, כהוצאות הערעור, סך — 500 ל"י (כולל).

ניתן היום, כ"ב באלול תשכ"ב (21.9.1962).